

سلسلہ تقریرات دروس تفسیری
حضرت آیت اللہ مہدوی کنے (رحمۃ اللہ علیہ)

تفسیر سورہ بقرہ
(جلد پنجم)

تحقیق و تنظیف

دکتر محمد عتروت دوست (حاضر)

عضو ہیئت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

انتشارات
دانشگاه امام صادق علیه السلام

عنوان: سلسله تقریرات دروس تفسیری حضرت آیت الله مهدوی کنی (ره): تفسیر سوره مبارکه بقره (جلد پنجم)

تحقیق و تنظیم: دکتر محمد عترت دوست (جانی پور)

به اهتمام: دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله مهدوی کنی (ره)

ناشر: دانشگاه امام صادق علیه السلام

صفحه آرا: رضا عبداللہی بجندی

طراح جلد: محمد حسین بصیری

نمایه ساز و ناظر نسخه پردازی و چاپ: رضا دیبا

چاپ و صحافی: چاپ سپیدان

چاپ اول: ۱۳۹۹

قیمت: ۲۷۰/۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

کتاب: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۰۳-۲

فروشگاه مرکزی: تهران: خیابان انقلاب، خیابان خیرآفرین و خیابان دانشگاه، مجتمع باورسا، همکف، واحد ۴

تلف: ۶۶۹۷۳۲۱۲

فروشگاه کتاب صادق: تهران: بزرگراه شهید رجایی، مجتمع باورسا، همکف، واحد ۴

صندوق پستی ۱۵۹-۶۵۵، تهران: خیابان خیرآفرین و خیابان دانشگاه، مجتمع باورسا، همکف، واحد ۴

E-mail: pub@isu.ac.ir • www.ketab.sadig.ir

سرشناسه: مهدوی کنی، محمد رضا، ۱۳۹۳-۲۰۲۰

عنوان و نام پدیدآور: سلسله تقریرات دروس تفسیری حضرت آیت الله مهدوی کنی (ره): تفسیر سوره مبارکه بقره/

تحقیق و تنظیم: محمد عترت دوست (جانی پور)؛ به اهتمام: دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله مهدوی کنی (ره)

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام (ع)، ۱۳۹۹

مشخصات ظاهری: ج.

شابک (ج ۱): ۸-۶۰۰-۲۱۴-۶۶۶-۳

شابک (ج ۲): ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۶۶۷-۰

شابک (ج ۳): ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۷۶۶-۰

شابک (ج ۴): ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۰۰-۱

شابک (ج ۵): ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۰۳-۲

شابک (ج ۶): ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۰۴-۹

موضوع: تفاسیر شیعه - قرن ۱۴

موضوع: قرآن. سوره بقره

شناسه افزوده: عترت دوست، محمد، ۱۳۶۱ -

شناسه افزوده: دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله مهدوی کنی

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق علیه السلام (ع)

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ اس ۹۸/۹۸ BP

رده بندی دیویی: ۳۹۷/۱۷۹

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۵۵۰۱۷

تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه مکتوب ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ،

فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی باشد.

این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست اجمالی

۱۱	سخن ناشر
۱۳	مقدمه مؤلف
۱۷	فصل ۱. تفسیر آیه بیست و هشتم سوره بقره
۳۵	فصل ۲. خلقت انسان؛ ا. تدلالتی برای توحید
۴۷	فصل ۳. گفتاری پیرامون «معمود»
۶۷	فصل ۴. گفتاری پیرامون «حیات»
۱۰۱	فصل ۵. گفتاری پیرامون «برزخ»
۱۴۵	فصل ۶. گفتاری پیرامون «قیامت»
۱۶۵	فصل ۷. تفسیر آیه بیست و نهم سوره بقره
۱۸۱	فصل ۸. چگونگی خلقت جهان هستی
۲۰۳	منابع و مأخذ
۲۰۷	نمایه

مقدمه مؤلف

اینچه در این کتاب تقدیم خوانندگان گرامی می‌گردد، بخش دیگری از مجموعه مباحث تفسیری سوره مبارکه بقره حضرت آیت‌الله مهدوی کنی (ره) است که در واحد خواهران دانشگاه امام صادق (علیه السلام) ارائه شده و به دلیل گستردگی مباحث در چندین جلد منشأ گرفته است. در این کتاب حضرت استاد به تفسیر و تبیین آیات بیست و هشتم و نهم سوره مبارکه بقره پرداخته‌اند که موضوع اصلی آنها «تبیین مراحل خلقت جهان هستی» است. نگاه عالمانه، تخصصی و چندبعدی حضرت استاد به آیات قرآنی باعث شده است که این بخش از مطالب تفسیر سوره بقره، از ویژگی‌های منحصر به فردی برخوردار گشته و برای علاقه‌مندان به معارف اسلامی و مباحث تفسیری، بسیار مفید واقع شود.

از منظر حضرت آیت‌الله مهدوی کنی (ره) خداوند عالم، جهان هستی را با ابعاد پیچیده و مرموزی خلق کرده که در آیات مختلف قرآن کریم به برخی از این ابعاد اشاره شده است. از جمله در آیات بیست و هشت و نهم سوره مبارکه بقره آیاتی به موضوع مراحل خلقت و ادوار آن اشاره دارد. این آیات با یک سؤال استفهامی حقیقی از همه انسان‌ها شروع می‌شود که چرا این خلقت عظیم و پیچیده الهی را نادیده گرفته و نسبت به آن و خالقش کافر شده‌اند؟ از منظر استاد، بیان این سؤال استفهامی در واقع تحریک‌کننده اذهان مخاطبان قرآن کریم برای بررسی بیشتر جهان هستی و آشنایی دقیق با آن است تا از طریق آن، بهتر بتوانند با خالق جهان هستی آشنا شده و ارتباط برقرار کنند.

تبیین مراحل شش‌گانه خلقت شامل سه مرحله موت و سه مرحله حیات و بیان ویژگی‌های هر کدام از این مراحل، از جمله مهم‌ترین مباحث این کتاب است که

در فصول مختلف تنظیم شده و به خوانندگان گرامی تقدیم می‌شود. حضرت آیت‌الله مهدوی کنی (رحمه الله) در ابتدا به بررسی سیاق و صنایع ادبی آیه پرداخته و سپس گام به گام، مراحل شش‌گانه خلقت موجودات و به‌ویژه انسان را در آیات قرآن کریم تبیین نموده و از این خلقت، به عنوان مهم‌ترین استدلال برای اثبات توحید استفاده کرده‌اند. در این میان، رفع شبهات موجود در رابطه با چگونگی خلقت انسان و تعیین زمان آن، پاسخگویی به مسئله مهم امکان‌سنجی برخورداری موجودات از موت و حیات‌های متعدد و اثبات وجود عوالم سه‌گانه از جمله مهم‌ترین مباحثی است که حضرت استاد با بیانی دقیق و علمی، به تبیین آنها پرداخته و یکی از پیچیده‌ترین موضوعات ناشناخته جهان هستی را با زبان و ادبیات ساده و روان به مخاطبان خود، تفهیم کرده‌اند.

ایشان در چهار گفتار مختلف به تبیین چهار مفهوم کلیدی «موت»، «حیات»، «برزخ» و «قیامت» پرداخته و ضمن بیان مفاهیم مختلف و ارائه مفهوم خاص و مدنظر قرآن کریم از این چهار کلیدواژه مهم، به ترسیم چگونگی حیات انسان‌ها در عوالم مختلف پرداخته و ویژگی‌های هر کدام از حیات‌های دنیوی و برزخی و اخروی را به خوبی و با دقت کامل توضیح داده‌اند.

از دیگر مباحث مهم مطرح شده در این سلسله جلسات، بیان مسئله فلسفه و هدف خلقت است. حضرت آیت‌الله مهدوی کنی (رحمه الله) با اشاره به انواع مختلف پاسخ‌هایی که به این سؤال مهم داده شد، ضمن نقد عالمانه و هوشمندانه آنها، به تبیین پاسخ صحیح آن با استناد به آیات قرآن کریم و روایات اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم‌السلام) پرداخته و حتی انواع تفاسیر غلط و صحیح از مفهوم هدف خلقت را نیز بیان نموده‌اند. ایشان از این مسئله نیز به عنوان استدلال دیگر برای اثبات توحید یاد کرده و در نهایت این نتیجه را بیان کرده‌اند که هدف اساسی خداوند متعال از خلقت جهان هستی، به خود انسان بازمی‌گردد و کمال را در نظر دارد. از آنجا که حضرت استاد این مسئله را به‌خوبی و با بیانی شیوا در ردای تفسیری خود بیان نموده‌اند، لذا مطالعه این کتاب را به همه علاقه‌مندان به علوم و معارف قرآنی پیشنهاد می‌کنم.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از اعتماد و حمایت مسئولان دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله مهدوی کنی (رحمه الله) تشکر نمایم که به حقیر اعتماد نموده و وظیفه خطیر تنظیم و تدوین مجموعه آثار تفسیری حضرت استاد را به اینجانب محول نمودند.

همچنین لازم است از زحمات جناب آقای دکتر عباس مصلائی پور به عنوان ناظر این کتب نیز تشکر کنم که با نکته‌سنجی‌ها و دقت فراوان خود، نقش مهمی در بهبود کیفیت این آثار داشته‌اند.

از آنجا که هیچ پژوهش علمی بدون خطا و اشتباه نیست، پیشاپیش بابت وقوع هرگونه لغزش در متن کتاب عذرخواهی نموده و متذکر این نکته می‌شوم که تمامی مطالب پی‌نوشت، توضیحات تکمیلی است که توسط اینجانب به متن کتاب اضافه شده تا عموم خوانندگان از طیف‌های مختلف جامعه، بتوانند از این کتاب استفاده نموده و با اندیشه‌های تفسیری حضرت آیت‌الله مهدوی کنی (ره) که مرجع حقیقی معارف قرآن کریم است، آشنا شوند.

وَمِنْ اللَّهِ التَّوْفِيقَ

دکتر محمد عترت دوست

دکترای علوم قرآن و حدیث از دانشگاه امام صادق (ع)

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

Etratdoost@sru.ac.ir